

Havenfront Midden te Maasbracht

rapport 3044

Havenfront Midden te Maasbracht, gemeente Maasgouw

Een Bureauonderzoek

M. Hanemaaijer

Colofon

ADC Rapport 3044

Havenfront Midden te Maasbracht, gemeente Maasgouw
Een Bureauonderzoek

Auteur: M. Hanemaaijer

In opdracht van: Gemeente Maasgouw

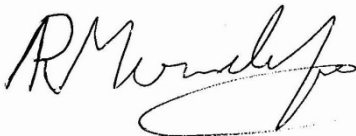
© ADC ArcheoProjecten, Amersfoort, 27 februari 2013

Foto's en tekeningen: ADC ArcheoProjecten, tenzij anders vermeld

Status onderzoek: definitief

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

ADC ArcheoProjecten aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend
uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Autorisatie:
R.M. van der Zee

ISSN 1875-1067

ADC ArcheoProjecten
Postbus 1513
3800 BM Amersfoort
Tel 033-299 81 81
Fax 033-299 81 80
Email info@archeologie.nl

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
1 Inleiding en administratieve gegevens	7
2 Bureauonderzoek	7
2.1 Doelstelling en vraagstelling	7
2.2 Methodiek	8
2.3 Resultaten	8
2.4 Gespecificeerde verwachting	13
2.5 Conclusie	13
3 Aanbeveling	13
4 Eindadvies ArchAeO	14
Literatuur	15
Geraadpleegde websites	16
Lijst van afbeeldingen en tabellen	16
Bijlage 1 monumentnr. 16596	27
Bijlage 2 monumentnr. 16598	28

Samenvatting

In opdracht van de gemeente Maasgouw heeft ADC ArcheoProjecten een uitgevoerd voor het plangebied Havenstraat/Havenfront Midden in Maasbracht (gemeente Maasgouw).

Het noordelijk en het zuidelijk deel van het plangebied zijn gelegen binnen de oude dorpskernen van Cruchten en Maasbracht. Hier kunnen resten voorkomen uit de Late Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd. Het straten- en bebouwingspatroon zoals weergegeven op oude kaarten lijkt overeen te komen met de huidige situatie. In het plangebied worden daarom geen funderingsresten verwacht. Wel kunnen ophogingslagen aanwezig zijn. Verder kunnen ten westen van de Havenstraat kadestructuren aanwezig zijn.

De bebouwing bevond zich ten oosten van de Havenstraat. Hier zullen vooralsnog geen graafwerkzaamheden plaatsvinden. Ten westen van de Havenstraat, waar wel graafwerkzaamheden zullen plaatsvinden, kunnen kadestructuren aanwezig zijn.

Verder kunnen in theorie in de diepere ondergrond, die uit pleistocene rivierterrasafzettingen bestaat, archeologische resten aanwezig zijn uit de prehistorie en de Romeinse Tijd. Over de aanwezigheid van een vondst- en sporenniveau geen uitspraken worden gedaan. Uit in het kader van een sonderingsonderzoek uitgevoerde boring blijkt dat de bovenste 3 m van de bodem vrijwel geheel uit grof grind bestaat. Het is niet bekend in hoeverre deze boring representatief is voor het gehele plangebied; op deze locatie is in ieder geval geen archeologisch niveau aanwezig.

Indien er toch resten uit de prehistorie en de Romeinse tijd aanwezig zijn, zullen deze hoofdzakelijk bestaan uit aardewerk- of vuursteenstroomingen en grondsporen. Organische resten (zoals bot, hout, leder en textiel) zullen door de relatief droge en zure bodemomstandigheden slecht zijn geconserveerd.¹ De beperkte beschikbare gegevens laten niet toe, het complextype en de omvang van de verwachte resten nader te specificeren.

Als gevolg van de (sub) recente graafwerkzaamheden ten behoeve van de aanleg van nutsvoorzieningen, waaronder een hogedruk gasleiding, zullen ondiepe resten slechts fragmentarisch aanwezig zijn. Milieukundige boringen laten een verstoringsdiepte zien, variërend van 0,5 tot 1,5 m –mv. De toekomstige graafwerkzaamheden zullen voornamelijk binnen het wegcunet plaatsvinden.

Aanbeveling ADC ArcheoProjecten

Indien de werkzaamheden zich beperken tot het wegcunet en de huidige kabel- en leidingssleuven en geen additionele verstoring van de bodem plaatsvindt, adviseert ADC ArcheoProjecten om het terrein vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling.

Echter, ten west van de Havenstraat zou er sprake kunnen zijn van een deels intacte bodem. Daarom wordt geadviseerd de werkzaamheden hier archeologisch te begeleiden. Als gevolg van het gebruik van sleufbekistng zal de informatiewaarde van de begeleiding beperkt zijn.

De exacte invulling van de werkzaamheden dient te worden vastgelegd in een door de bevoegde overheid goed te keuren Programma van Eisen (PvE).

Het is echter niet volledig uit te sluiten dat binnen het onderzochte gebied toch nog archeologische resten voorkomen. Het verdient daarom aanbeveling om de uitvoerder van het grondwerk te wijzen op de plicht archeologische vondsten te melden bij de bevoegde overheid, zoals aangegeven in artikel 53 van de Monumentenwet.

Eindadvies ArchAeO

Gezien de resultaten uit het bureauonderzoek en het milieukundig en geo-technisch onderzoek achten wij de kans klein dat in het plangebied (nog) behoudenswaardige archeologische resten

¹ Kars & Smit 2003.

aanwezig zijn. Hierbij komt dat factoren zoals de aanwezigheid van een hoge druk gasleiding, noodzakelijk explosievenonderzoek en de gehanteerde werkwijze een zinvol archeologisch onderzoek zeer gecompliceerd maken. Derhalve is ArchAeO van mening dat de geplande werkzaamheden binnen het plangebied zonder nader archeologisch onderzoek plaatsvinden.

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

Periode	Afkorting	Tijd in jaren
Nieuwe tijd	NT	1500 - heden
Middeleeuwen:	XME	450 – 1500 na Chr.
Late Middeleeuwen	LME	1050 - 1500 na Chr.
Vroege Middeleeuwen	VME	450 - 1050 na Chr.
Romeinse tijd:	ROM	12 voor Chr. – 450 na Chr.
Laat-Romeinse tijd	ROML	270 - 450 na Chr.
Midden-Romeinse tijd	ROMM	70 - 270 na Chr.
Vroeg-Romeinse tijd	ROMV	12 voor Chr. - 70 na Chr.
IJzertijd:	IJZ	800 – 12 voor Chr.
Late IJzertijd	IJZL	250 - 12 voor Chr.
Midden-IJzertijd	IJZM	500 - 250 voor Chr.
Vroege IJzertijd	IJZV	800 - 500 voor Chr.
Bronstijd:	BRONS	2000 - 800 voor Chr.
Late Bronstijd	BRONSL	1100 - 800 voor Chr.
Midden-Bronstijd	BRONSM	1800 - 1100 voor Chr.
Vroege Bronstijd	BRONSV	2000 - 1800 voor Chr.
Neolithicum (Jonge Steentijd):	NEO	5300 – 2000 voor Chr.
Laat-Neolithicum	NEOL	2850 - 2000 voor Chr.
Midden-Neolithicum	NEOM	4200 - 2850 voor Chr.
Vroeg-Neolithicum	NEOV	5300 - 4200 voor Chr.
Mesolithicum (Midden-Steentijd):	MESO	8800 – 4900 voor Chr.
Laat-Mesolithicum	MESOL	6450 - 4900 voor Chr.
Midden-Mesolithicum	MESOM	7100 - 6450 voor Chr.
Vroeg-Mesolithicum	MESOV	8800 - 7100 voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd):	PALEO	tot 8800 voor Chr.
Laat-Paleolithicum	PALEOL	35.000 - 8800 voor Chr.
Midden-Paleolithicum	PALEOM	300.000 – 35.000 voor Chr.
Vroeg-Paleolithicum	PALEOV	tot 300.000 voor Chr.

Bron: Archeologisch Basis Register 1992

1 Inleiding en administratieve gegevens

In opdracht van de gemeente Maasgouw heeft ADC ArcheoProjecten een uitgevoerd voor het plangebied Havenstraat/Havenfront Midden in Maasbracht (gemeente Maasgouw). In het plangebied zal de openbare ruimte worden heringericht om de leefbaarheid en de verkeersveiligheid te verhogen en en zullen werkzaamheden zullen plaatsvinden aan de riolering, kabels en leidingen.

Het plangebied ligt in een gebied waar een gemeentelijk archeologisch beleid is vastgesteld. Op grond van dit beleid valt het plangebied in de zone “waarde 3”, dit betekent dat archeologisch onderzoek noodzakelijk is indien het plangebied groter is dan 250 m².²

In Nederland dient het vaststellen van de archeologische waarde van een plangebied te gebeuren op grond van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.2).³ Gemeenten kunnen hierop aanvullende uitvoeringskaders vaststellen. De gemeente Maasgouw heeft voor zover bekend echter geen aanvullende uitvoeringskaders vastgesteld voor het uitvoeren van archeologisch vooronderzoek, noch zijn deze voor dit project afzonderlijk opgesteld. Dit onderzoek is dus gebaseerd op de algemene criteria die in de KNA staan geformuleerd.

Oprachtgever:	Gemeente Maasgouw
Soort onderzoek:	Bureauonderzoek
Aanleiding:	Herstructurering openbare ruimte
Locatie:	Havenstraat
Plaats:	Maasbracht
Gemeente:	Maasgouw
Provincie:	Limburg
Kaartblad:	58 W
Oppervlakte plangebied	Ca. 3,4 ha
Coördinaten:	189.911 351.238 189.971 351.226 189.701 350.492 189.651 350.510.
Bevoegde overheid:	Gemeente Maasgouw
Deskundige namens de bevoegde overheid:	F. Kortlang (ArchAeO)
ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer (CIS-code):	51213
Auteur:	M. Hanemaaijer
Projectmedewerker(s):	M. Hanemaaijer, R.M. van der Zee
Autorisatie:	R.M. van der Zee
Periode van uitvoering:	Maart 2012
Beheer en plaats documentatie:	ADC ArcheoProjecten bv, Amersfoort
Beheer en plaats digitale documentatie (e-depot):	http://persistent-identificer.nl/?identificer=urn:nbn:nl:ui:13-215p-ym

2 Bureauonderzoek

2.1 Doelstelling en vraagstelling

Het bureauonderzoek vormt de eerste stap in het vaststellen van de archeologische waarde van het gebied. Het doel van bureauonderzoek is het aan de hand van schriftelijke bronnen verwerven van informatie over bekende en/of verwachte archeologische waarden in het plangebied, om daarmee te komen tot een gespecificeerde, archeologische verwachting.

² Past 2 Present 2009.

³ SIKB 2010.

Voor het bureauonderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?

Indien mogelijk archeologische waarden aanwezig zijn:

- Is het plangebied voldoende onderzocht?
 - Zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek is nodig om te komen tot een selectiebesluit?
 - Zo ja, welk selectiebesluit kan worden genomen (vrijgeven, opgraven, begeleiden)?

2.2 Methodiek

Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.2 Landbodems, protocol 4002 Bureauonderzoek.

Het bureauonderzoek bestaat uit de volgende elf processtappen:

1. Afbakenen plan- en onderzoeksgebied en vaststellen consequenties van mogelijk toekomstig gebruik;
2. Aanmelden onderzoek bij Archis;
3. Vermelden (en toepassen) overheidsbeleid;
4. Beschrijven huidig gebruik;
5. Beschrijven historische situatie en mogelijke verstoringen;
6. Beschrijven mogelijke aanwezigheid bouwhistorische waarden in de ondergrond;
7. Beschrijven bekende archeologische en aardwetenschappelijke waarden;
8. Opstellen gespecificeerde verwachting;
9. Opstellen standaardrapport bureauonderzoek;
10. Afmelden onderzoek bij Archis: overdracht onderzoeksgegevens;
11. Aanleveren digitale gegevens bij e-Depot.

De processtappen 1 tot en met 7 leveren gegevens op basis waarvan processtap 8, de gespecificeerde verwachting wordt opgesteld. De gespecificeerde verwachting kan worden beschouwd als een belangrijke conclusie van het bureauonderzoek, omdat hierin wordt aangegeven of, en zo ja, welke archeologische waarden worden verwacht, indien relevant weergegeven op een kaart.

De resultaten van processtappen 1 tot en met 8 worden behandeld in de paragrafen 3.1 tot en met 3.5. Processtap 9 resulteert in het voorliggende rapport. De processtappen 10 en 11 hebben betrekking op het voor derden openbaar maken van de resultaten van het bureauonderzoek bij onder meer Archis en het e-Depot.

2.3 Resultaten

2.3.1 Afbakening plan- en onderzoeksgebied en vaststellen van de consequenties van het mogelijk toekomstige gebruik

Het plangebied betreft het zuidelijk deel van de Hoofdstraat, de tussen de Maas en de Hoofdstraat gelegen parkeerplaats, de Havenstraat en de ten westen van de Havenstraat gelegen groenstrook en kade, de parallelweg de Oude Sluis, het noordelijk deel van de Tipstraat, en de groenstrook ten westen van de Tipstraat. Ook de delen van de Maasstraat, Kruchterstraat, Sintelstraat, Wilhelminalaan die direct aansluiten op de Havenstraat maken deel uit van het plangebied. De exacte locatie van het plangebied is weergegeven op afbeeldingen 1 en 2.

Van het plangebied zelf zijn onvoldoende archeologische en aardkundige gegevens beschikbaar om een uitspraak te kunnen doen over de archeologische verwachting. Daarom zijn tevens gegevens betrokken uit de directe omgeving, waarmee het onderzoeksgebied kan worden gedefinieerd als het gebied binnen een straal van circa 50 m rondom het plangebied.

In het plangebied zal het huidige riool worden vervangen en zal een oude gasleiding worden verwijderd. Het toekomstige riool zal in grote lijnen ter plaatse van het huidige riool komen te liggen.

Het huidige en toekomstige riool ligt/zal komen op een diepte die varieert van 1 tot 3 m –mv. De graafwerkzaamheden zullen plaatsvinden in het wegcunet en de groenstrook ten westen van de Maasstraat. Bij de graafwerkzaamheden zal gebruik worden gemaakt van een skeufbekisting. Er zal een waterputmeter worden aangelegd. Er zullen een aantal inspectieputten worden gegraven. Naar verwachting is er geen bronbemaling nodig. In afb. 3 is de locatie van het te vervangen riool aangegeven. Tevens zullen een aantal boomgaten worden gegraven. Deze zijn weergegeven in afb. 4.

De consequentie van de voorgenomen ingreep kan zijn dat eventuele aanwezige waardevolle archeologische resten in de ondergrond mogelijk worden aangetast.

2.3.2 Beschrijving van de aardwetenschappelijke waarden

De volgende aardwetenschappelijke informatie is bekend van het plangebied:

Bron	Informatie
Geologie ⁴	Formatie van Beegden; rivierzand en -grind
Geomorfologie ⁵	Niet gekarteerd, bebouwd gebied
Bodemkunde ⁶	Niet gekarteerd, bebouwde kom
Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) ⁷	Ca. 24,7 m + NAP, zuidelijk oplopend tot ca. 27 m + NAP

Tijdens de laatste ijstijd, het Weichselien, die duurde van circa 115.000 tot 10.000 jaar geleden, breidde het landijs zich sterk uit maar bereikte Nederland niet. Door de uitbreiding van de ijskappen daalde de zeespiegel tot ongeveer 110 m beneden de huidige zeespiegelstand. De lage zeespiegelstand zorgde er voor dat het klimaat in Nederland een uitgesproken continentaal karakter kreeg. Dit werd gekenmerkt door koude en droge omstandigheden en een open vegetatie met struiken en kruiden, de zogenaamde toendravegetaties. De open vegetatie zorgde er voor dat in grote delen van Nederland op grote schaal zandverstuivingen konden plaatsvinden als gevolg van de overheersende westelijke wind die vrij spel kreeg door de kale en droge omstandigheden.

Ten tijde van de pleistocene ijstijden werd in het stroomgebied van de Maas de zogenaamde Formatie van Beegden gevormd. Deze formatie werd afgezet door vlechtende riviersystemen. Deze vlechtende rivieren zijn kenmerkend voor een periglaciaal klimaat en hebben een verwilderd karakter met betrekkelijk ondiepe en brede geulen, onregelmatige afvoeren en slecht gesorteerde zanden met vaak grindrijke beddingafzettingen.⁸ De afzettingen van deze formatie bestaan uit matig grof tot uiterst grof grindhoudend zand met lokaal zandige tot zwak siltige kleilagen.⁹

Als gevolg van een afwisseling in sedimentatie- en erosiefasen kon zich in het stroomgebied van de Maas een extensief terrassenlandschap ontwikkelen. Na een periode van laterale erosie en sedimentatie trad insnijding op in de eigen overstromingsvlakte als gevolg van tektoniek, zeespiegelstijging, klimaatsveranderingen of van natuurlijke veranderingen binnen het riviersysteem zelf.¹⁰ Het rivierterras waar het plangebied op ligt, is gevormd op de overgang van het Laat-Weichselien naar het warmere Holoceen. Doordat het riviersysteem overging van een vlechtend systeem naar een meanderende bedding, sneed de rivier zich in, waarbij het terras werd gevormd waar het plangebied op ligt. In het uiterste noordwesten van Maasbracht bevindt zich de steilrand die de overgang vormt naar de (huidige) holocene rivierbedding.¹¹

⁴ De Mulder *et al* 2003.

⁵ Digitale versie geraadpleegd in ARCHIS II.

⁶ Stichting voor Bodemkartering 1972a.

⁷ <http://www.ahn.nl/viewer>.

⁸ Periglaciaal: dit is een term die betrekking heeft op het klimaat en de kenmerkende processen en verschijnselen die aanwezig zijn in een aan landijs grenzend gebied.

⁹ De Mulder *et al* 2003.

¹⁰ Vandenberghe 1995.

¹¹ Van den Broek en Maarleveld 1963.

Op de Bodemkaart van Nederland ligt het plangebied in een zone die vanwege bebouwing niet gekarteerd is.¹² Uit de resultaten van milieukundige boringen blijkt dat er sprake is van een deels geroerde bodem:

Verstoringsen

Ter plaatse van het wegcunet: tot ca. 1 m –mv

Ter plaatse van het fietspad/Oude Sluis: tot ca. ca. 0,5 m –mv

Ter plaatse van de hoge druk gasleiding: tot ca. 1,5 m –mv

Ter plaatse van troittoir: tot ca. 1 m –mv

Ter plaatse van de groenstrook/gazon: tot ca. 0,5 m –mv.¹³

2.3.3 Beschrijving van bekende archeologische waarden

In het onderzoeksgebied zijn de volgende archeologische (indicatieve) waarden en ondergrondse bouwhistorische waarden vastgesteld (zie afbeelding 5 en 6):

AMK-terrein nr	Omschrijving	Datering ¹⁴	Opmerking
16.598	historische dorpskern Kruchten	LME/NT	
16.596	Historische dorpskern Maasbracht	LME/NT	

Waarnemingsnr	Omschrijving	Datering ¹⁵	Opmerking
3.205, 4.045, 9.294 en 33.829	vuurstenen bijlen bronzen kokerbijl bronzen ketel	NEOL, BRONS, IJZL, ROM	Aangetroffen binnen Maasbracht, als gevolg van afronden coördinaten op één locatie geregistreerd.
431.129	Handgevormd en gedraaid aardewerk	IJZ, ROM,VME, LME, NT	Hoort bij onderzoeksmelding 48470, als gevolg van verbruining zijn de aardewerkfragmenten niet gelinkt aan grondsporen.
33.310, 34.677	Keramieken pot gevuld met slingerkogels; stenen urnkist en glazen urn van een Romeins brandgraf	IJZM, ROM	

Onderzoeksmeldings- nummer	Soort onderzoek	Resultaat	Advies
9.379	Bureauonderzoek	Plangebied betreft oude dorpskern Maasbracht, vanaf de Vroege Middeleeuwen is hier sprake van een nederzetting. Naar verwachting zal het grootste deel van het plangebied zijn verstoord als gevolg van (sub) recente bewoningsactiviteiten, lokale resten zijn niet	Karterend booronderzoek in de delen van het plangebied waar het mogelijk is

¹² Stichting voor Bodemkartering 1972a.

¹³ Tauw 2012.

¹⁴ Voor een verklaring van de afkortingen, zie tabel 1.

¹⁵ Voor een verklaring van de afkortingen, zie tabel 1.

Onderzoeksmeldingsnummer	Soort onderzoek	Resultaat	Advies
47.093 ¹⁶	Bureau/booronderzoek	uitgesloten Plangebied ligt binnen de historische dorpskern van Cruchten, kans op sporen van bewoning uit de Late Middeleeuwen/Nieuwe Tijd. Uit het verkennend booronderzoek blijkt in het oostelijk deel van het plangebied een intacte bodem aanwezig is, in het westelijk deel is de bodem verstoord als gevolg van sloopwerkzaamheden.	Proefsleuvenonderzoek in het oosten van het plangebied
48.470 ¹⁷	proefsleuvenonderzoek	In oostelijk deel geen grondsporen aangetroffen; in westelijk deel diep verstoord	Het plangebied is vrijgegeven voor de voorgenomen ontwikkeling
47.255	bureauonderzoek	Nog niet voorhanden	nvt

In ARCHISII en KICH¹⁸ zijn voor het onderzoeksgebied geen vondstmeldingen en relevante gebouwde monumenten geregistreerd.

Volgens de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) is het plangebied niet gekarteerd ivm met de ligging binnen de bebouwde kom. Op de verwachtingskaart van de gemeente Maasgouw geldt voor het plangebied archeologische waarde "3" in verband met de ligging in en nabij de historische dorpskernen van Maasgouw en Cruchten.

Maasbracht en omstreken heeft ook Romeinse bewoning gekend. Aan de westzijde van de Maas bevond zich een Romeinse *heirbaan*, die vanaf het Belgische Tongeren naar Nijmegen liep. Een zijweg (*diverticulum*) liep van het Duitse Tüddern via de locatie van het gehucht Cruchten, waar het plangebied is gelegen, naar Heel.¹⁹

2.3.4 Beschrijving van de historische situatie, mogelijke verstoringen en ondergrondse bouwhistorische waarden

De historische situatie is op verschillende kaarten als volgt:

Bron	Historische situatie
Kadastrale minuut uit 1811-1832 ²⁰	Havenstraat en Maasstraat afgebeeld, bebouwing ten oosten hiervan ter hoogte van de oude dorpskernen van Cruchten en Maasbracht
Topografische kaart uit 1830-1850 ²¹	Idem.
Bonnekaarten uit 1895, 1912, 1924, 1928 ²²	Havenstraat en Maasstraat afgebeeld als verharde weg, ten westen hiervan kade en grasland, Tipstraat nog niet afgebeeld

¹⁶ Hanemaaijer 2011.

¹⁷ Hensen 2011.

¹⁸ www.kich.nl.

¹⁹ Baalbergen *et al.* 1998

²⁰ Kadaster 1811-1832. Verzamelplan, Maasbracht, Limburg

²¹ Wolters Noordhoff Atlasproducties 1990.

²² Bureau militaire verkenningen 1895, 1912, 1924, 1928.

Bron	Historische situatie
Bonnekaart 1929 ²³	Kanaal ten oosten van de Maas ten westen van zuidelijk deel plangebied afgebeeld
Bonnekaart 1936 ²⁴	Kanaal is doorgetrokken richting zuiden, ten westen van Havenstraat is bebouwing afgebeeld
Topografische kaart uit 1953 ²⁵	Wilhelminastraat voor het eerst afgebeeld
Topografische kaart uit 1958 ²⁶	Maasbracht en Cruchten zijn aan elkaar gegroeid, Sintelstraat voor het eerst afgebeeld
Topografische kaart uit 1968, 1979, 1988 ²⁷	Cruchtenstraat voor het eerst afgebeeld in 1968

Gedurende de Late Middeleeuwen (1000-1500) werd de basis gelegd voor een belangrijk deel van het huidige cultuurlandschap. Bij de inrichting en het gebruik van het gebied in de Middeleeuwen heeft de mens zich laten leiden door de mogelijkheden die het natuurlijke landschap bood. Zo zijn ook de nederzettingen Cruchten en Maasbracht ontstaan, die zijn gelegen op hoger gelegen rivierterrassen direct langs de Maas.

Het plangebied is deels gelegen binnen de oude dorpskernen van Cruchten en Maasbracht. Cruchten werd voor het eerst genoemd in 1537, Maasbracht in 1265.²⁸ Tegenwoordig zijn Cruchten en Maasbracht aan elkaar gegroeid en vormen zij samen Maasbracht. Maasbracht en Cruchten zijn langs de buitenbocht (oostzijde) van de Maas gebouwd. Dergelijke locaties waren aantrekkelijk voor havenactiviteiten, aangezien de diepe hoofdgeul van de rivier hier dicht tegen de oever aanlag. Het nadeel was echter dat de buitenbocht steeds verder uitschuurde en de rivier een gevaar vormde voor de aanwezige bebouwing. Om deze reden zijn in het begin van de 19^e eeuw huizen in het gehucht Cruchten afgebroken en verder van de rivier opnieuw opgebouwd.²⁹ Mogelijk geeft de kadastrale minuut de situatie na de sloop van de woningen weer. Te zien is dat de Maas direct langs de voorloper van de huidige Havenstraat loopt en dat hier geen bebouwing (meer) aanwezig is.

Ten behoeve van de scheepvaartverbinding via de Maas naar België werd in de periode 1925-1934 het Julianakanaal gegraven.

Op de oudste geraadpleegde kaarten is de Maasstraat en de Havenstraat afgebeeld. In afb. 7 t/m 10 is een overzicht gegeven van het plangebied gedurende de periode 1811-1988. Op de Bonnekaart uit 1936 is een spoorlijn afgebeeld globaal ter hoogte van de Oude Sluis. Op de kaarten is te zien dat tussen 1929 en 1934 het Julianakanaal ten westen van de Tipstraat is gegraven. Ook is te zien dat de bebouwing zich langzaam verdichtte, in 1958 is de bebouwing van Maasbracht en Cruchten één bewoningskern.

2.3.5 Beschrijving huidig gebruik

Het plangebied is momenteel grotendeels in gebruik als straat en groenstrook. De bebouwing die tegenover de Sintelstraat is afgebeeld in afb. 2, is niet meer aanwezig. In het zuiden van het plangebied, ten westen van de Tipstraat, bevindt zich een gebouw.

In het kader van het onderzoek zijn gegevens met betrekking tot de aanwezigheid van ondergrondse kabels en leidingen opgevraagd bij het KLIC. Uit de hierop ontvangen gegevens blijkt dat met name ten oosten van de Havenstraat en ten westen van de Kleine Sluis kabels en leidingen aanwezig zijn. De leidingen bevinden zich op een diepte die varieert van 60 tot 100 cm – mv. Ten westen van de Havenstraat is een hogedrukgasleiding aanwezig. Ter hoogte van de Kruchterstraat en de Dwarsstraat loopt de hogedrukgasleiding ook onder de Oude Sluis.

²³ Bureau Militaire Verkenningen 1929

²⁴ Bureau Militaire Verkenningen 1936.

²⁵ Topografische Dienst Nederland 1953.

²⁶ Topografische Dienst Nederland 1958.

²⁷ Topografische Dienst Nederland 1968, 1979, 1988.

²⁸ Renes 1999.

²⁹ Ibid.

2.4 Gespecificeerde verwachting

Het noordelijk en het zuidelijk deel van het plangebied zijn gelegen binnen de oude dorpskernen van Cruchten en Maasbracht. Hier kunnen resten voorkomen uit de Late Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd. Het straten- en bebouwingspatroon zoals weergegeven op oude kaarten lijkt overeengekomen met de huidige situatie. In het plangebied worden daarom geen funderingsresten verwacht. Wel kunnen ophogingslagen aanwezig zijn. Verder kunnen ten westen van de Havenstraat kadestructuren aanwezig zijn.

De bebouwing bevond zich ten oosten van de Havenstraat. Hier zullen vooralsnog geen graafwerkzaamheden plaatsvinden. Ten westen van de Havenstraat, waar wel graafwerkzaamheden zullen plaatsvinden, kunnen kadestructuren aanwezig zijn.

Verder kunnen in theorie in de diepere ondergrond, die uit pleistocene rivierterrasafzettingen bestaat, archeologische resten aanwezig zijn uit de prehistorie en de Romeinse Tijd. Over de aanwezigheid van een vondst- en sporenniveau geen uitspraken worden gedaan. Uit in het kader van een sonderingsonderzoek uitgevoerde boring blijkt dat de bovenste 3 m van de bodem vrijwel geheel uit grof grind bestaat. Het is niet bekend in hoeverre deze boring representatief is voor het gehele plangebied; op deze locatie is in ieder geval geen archeologisch niveau aanwezig.

Indien er toch resten uit de prehistorie en de Romeinse tijd aanwezig zijn, zullen deze hoofdzakelijk bestaan uit aardewerk- of vuursteenstroomingen en grondsporen. Organische resten (zoals bot, hout, leder en textiel) zullen door de relatief droge en zure bodemomstandigheden slecht zijn geconserveerd.³⁰ De beperkte beschikbare gegevens laten niet toe, het complextypen en de omvang van de verwachte resten nader te specificeren.

Als gevolg van de (sub) recente graafwerkzaamheden ten behoeve van de aanleg van nutsvoorzieningen, waaronder een hogedruk gasleiding, zullen ondiepe resten slechts fragmentarisch aanwezig zijn. Milieukundige boringen laten een verstoringsdiepte zien, variërend van 0,5 tot 1,5 m –mv.

2.5 Conclusie

De beantwoording van de overige onderzoeksvragen is als volgt:

- *Is het plangebied voldoende onderzocht?*

Ja, het plangebied is voldoende onderzocht.

- *Zo ja, welk selectiebesluit kan worden genomen (vrijgeven, opgraven, begeleiden)?*

Indien de graafwerkzaamheden zich beperken tot het wegcunet en de huidige kabel- en leidingsleuven kan het plangebied worden vrijgegeven voor de voorgenomen ontwikkeling. Indien de graafwerkzaamheden dieper gaan dan het wegcunet of buiten de huidige kabel- en leidingsleuven plaatsvinden dan dient er te worden voorzien in een archeologische begeleiding.

3 Aanbeveling

Indien de werkzaamheden zich beperken tot het wegcunet en de huidige kabel- en leidingsleuven en geen additionele verstoring van de bodem plaatsvindt, adviseert ADC ArcheoProjecten om het terrein vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling.

Echter, ten west van de Havenstraat zou er sprake kunnen zijn van een deels intacte bodem. Daarom wordt geadviseerd de werkzaamheden hier archeologisch te begeleiden. Als gevolg van het gebruik van sleufbekisting zal de informatiewaarde van de begeleiding beperkt zijn.

³⁰ Kars & Smit 2003.

De exacte invulling van de werkzaamheden dient te worden vastgelegd in een door de bevoegde overheid goed te keuren Programma van Eisen (PvE).

Het is echter niet volledig uit te sluiten dat binnen het onderzochte gebied toch nog archeologische resten voorkomen. Het verdient daarom aanbeveling om de uitvoerder van het grondwerk te wijzen op de plicht archeologische vondsten te melden bij de bevoegde overheid, zoals aangegeven in artikel 53 van de Monumentenwet.

4 Eindadvies ArchAeO

Gezien de resultaten uit het bureauonderzoek en het milieukundig en geo-technisch onderzoek achten wij de kans klein dat in het plangebied (nog) behoudenswaardige archeologische resten aanwezig zijn. Hierbij komt dat factoren zoals de aanwezigheid van een hoge druk gasleiding, noodzakelijk explosievenonderzoek en de gehanteerde werkwijze een zinvol archeologisch onderzoek zeer gecompliceerd maken. Derhalve is ArchAeO van mening dat de geplande werkzaamheden binnen het plangebied zonder nader archeologisch onderzoek plaatsvinden.

Literatuur

- Baalbergen, J. & J.P.C.M. van Hoof (red.), 1998: *Atlas van historische vestingwerken in Nederland. Limburg*. Utrecht.
- Bosch, J.H.A., 2005: *Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode, Versie 5.2*. Utrecht (TNO-rapport, NITG 05-043-A).
- Broek, J.M.M. van den & G.C. Maarleveld, 1963: The Late-Pleistocene terrace deposits of the Meuse. In: *Mededelingen van de Geologische Stichting* 16, 13-24.
- Bureau Militaire Verkenningen, 1895 - 1936: *Maasbracht, blad 750, en Echt, blad 749, 1:25.000*.
- Groenewoudt, B.J., 1994: *Prospectie, waardering en selectie van archeologische vindplaatsen: een beleidsgerichte verkenning van middelen en mogelijkheden*. Amersfoort (Nederlandse Archeologische Rapporten, 17).
- Hanemaaijer, M., 2011: *Maasstraat 5 te Maasbracht, gemeente Maasgouw. Een Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek*. ADC rapport 2786.
- Hensen, G. 2011: *Plangebied Maasstraat 5 te Maasbracht, gemeente Maasgouw; archeologisch vooronderzoek: een inventariserend veldonderzoek (proefsleuven)*. RAAP-rapport 2461.
- Huisink, M., 1998: *Changing River Styles in Response to Climate Change; Examples from the Maas and Vecht during the Weichselian Pleni- and Lateglacial*. Proefschrift Vrije Universiteit van Amsterdam, Wageningen.
- Kadaster, 1811-1832: *Oorspronkelijke aanwijzende tafel der grondeigenaren en der ongebouwde en gebouwde vaste eigendommen, Maasbracht, Limburg, Sectie E, Blad 01*.
- Kars, H. & A. Smit (red.), 2003: *Handleiding Fysiek Behoud Archeologisch Erfgoed. Degradatiemechanismen in sporen en materialen. Monitoring van de conditie van het bodemarchief*. Amsterdam (Geoarchaeological and Bioarchaeological Studies, 1).
- Koomen A.J.M. & G.J. Maas 2004: *Geomorfologische Kaart Nederland (GKN)*. Alterra-rapport 1039, Wageningen 2004.
- Mulder, F.J. de, M.C. Geluk, I. Ritsema, W.E. Westerhoff & T.E. Wong, 2003: *De ondergrond van Nederland*. NITG-TNO, Utrecht.
- Normalisatie-Instituut, Nederlands, 1989: *Geotechniek, classificatie van onverharde grondmonsters NEN 5104*, Delft.
- Past 2 Present, 2009: *Gemeente Maasgouw Archeologische Beleidskaart*. Woerden
- Past 2 Present, 2009: *Gemeente Maasgouw Archeologische Verwachtingskaart*. Woerden.
- Renes, J., 1999: *Landschappen van Maas en Peel; Een toegepast historisch-geografisch onderzoek in het streekplangebied Noord- en Midden-Limburg*. Leeuwarden.
- Stichting voor Bodemkartering, 1972a: *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000, blad 58 West Roermond*
- Stichting voor bodemkartering 1972b: *Bodemkaart van Nederland, schaal 1: 50 000. Toelichting bij de kaartbladen 57 Oost Valkenswaard en 58 West Roermond*.
- Tauw, 2012: *Project Havenfront Midden. Boorplan/OCE leeflagen*. (tekening).
- TNO-NITG, 2005: *Geologische overzichtskaart van Nederland, schaal 1:600.000*. Utrecht.
- Tol, A.J., J.W.H.P. Verhagen & M. Verbruggen, 2006: *Leidraad inventariserend veldonderzoek. Deel: karterend booronderzoek*. Gouda (SIKB uitgave).
- Topografische Dienst Nederland, 1953, 1962, 1968, 1979, 1988: *Topografische Kaart van Nederland, schaal 1:50.000, blad 58C*.
- Tranchot, J.J., F.C.F. Freiherr von Müffling & H. Müller-Miny, 1967: *Kartenaufnahme der Rheinlande 1803-1820: de Tranchotkaart van het gebied tussen Maas en Rijn, Nederlands gedeelte*. Publikationen der Gesellschaft für Rheinische Geschitskunde, Maastricht.
- Vandenbergh, J. 1995. *Timescales, climate and river development*. Quaternary Science Reviews 14, p 631-638.
- Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1990: *Grote Historische Atlas van Nederland, deel 4 Zuid-Nederland 1838-1857*, Groningen.

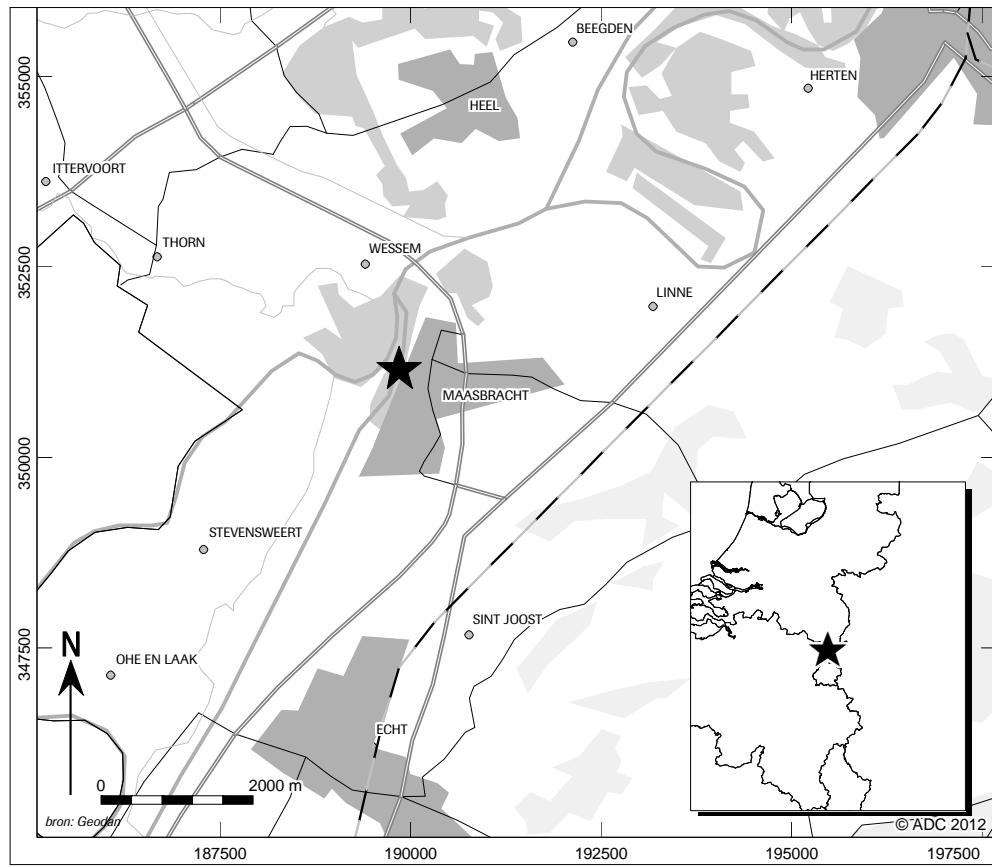
Geraadpleegde websites

<http://archis2.archis.nl>
<http://www.ahn.nl>
<http://www.kich.nl>
<http://www.watwaswaar.nl>
<http://www.ahn.nl>

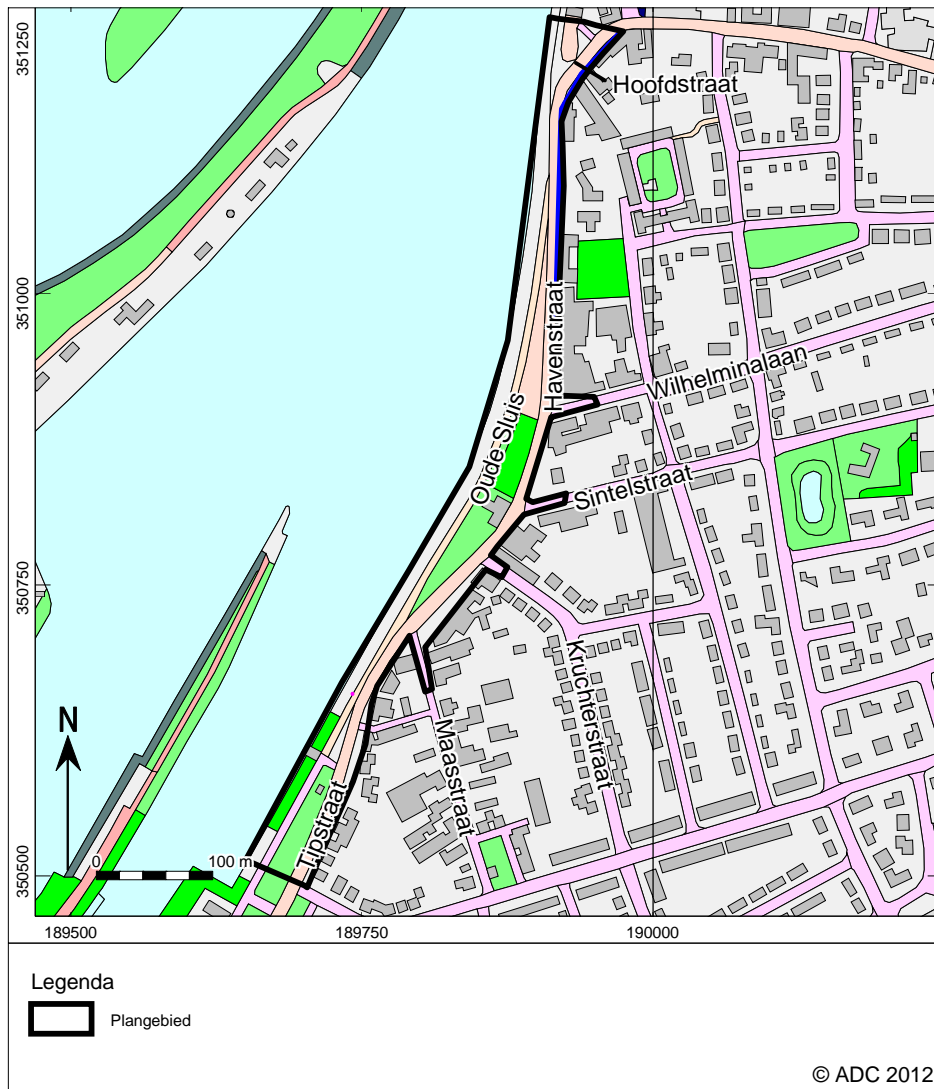
Lijst van afbeeldingen en tabellen

Afb. 1 Locatie van het plangebied
Afb. 2 Detailkaart van het plangebied
Afb. 3 Te vervangen riool
Afb. 5 Locatie van de nieuwe boomgaten (donker groen, de licht groene boomgaten zijn bestaande boomgaten)
Afb. 5 Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden, AMK-terreinen en ARCHIS-meldingen
Afb. 6 Het plangebied op de archeologische verwachtingskaart van de gemeente Maasgouw
Afb. 7 De Maasstraat op de kadastrale minuut uit 1811-1832
Afb. 8 Locatie van het plangebied op de Bonnekaart uit 1895
Afb. 9 Locatie van het plangebied op de Bonnekaart uit 1936
Afb. 10 De Maasstraat op de topografische kaart uit 1953(links) en 1988 (rechts)

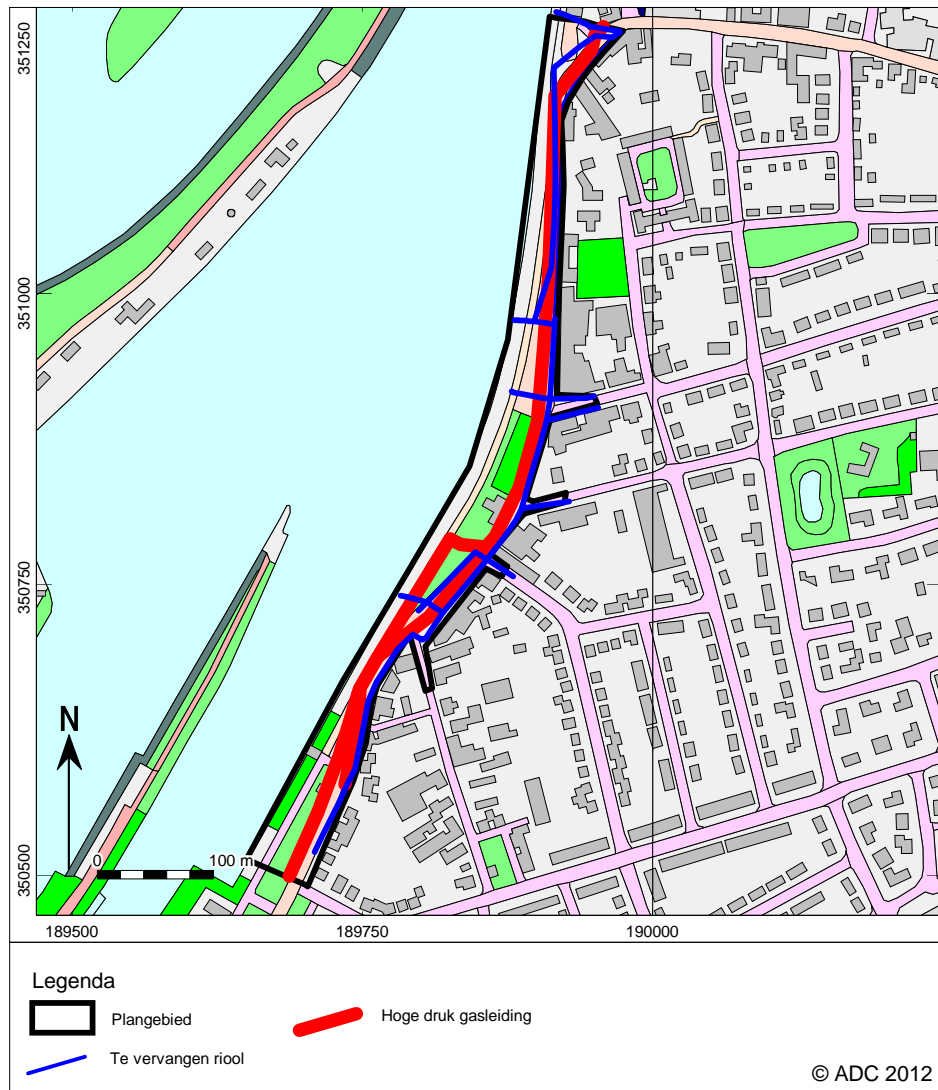
Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

Afb. 1 Locatie van het plangebied

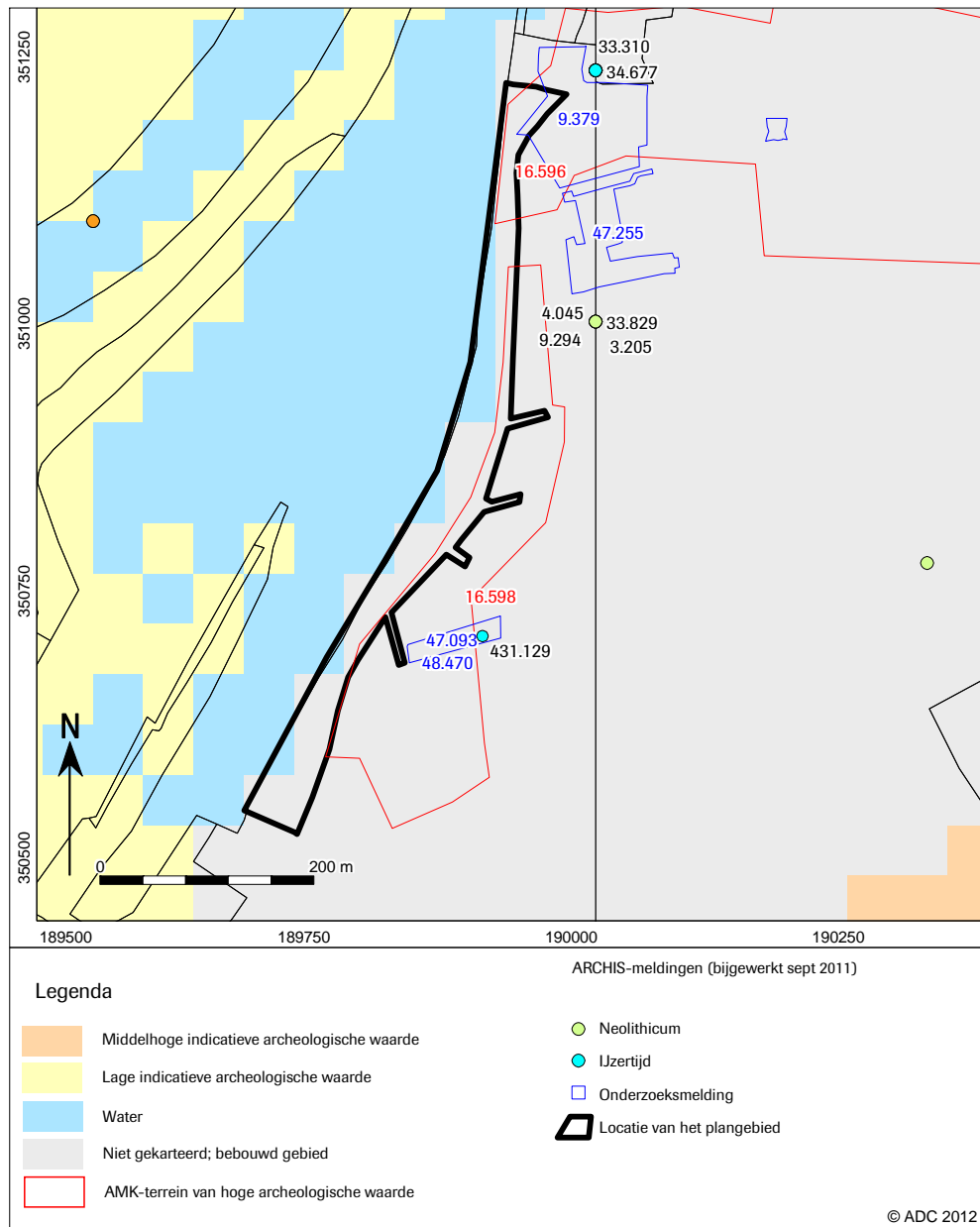
Afb. 2 Detailkaart van het plangebied

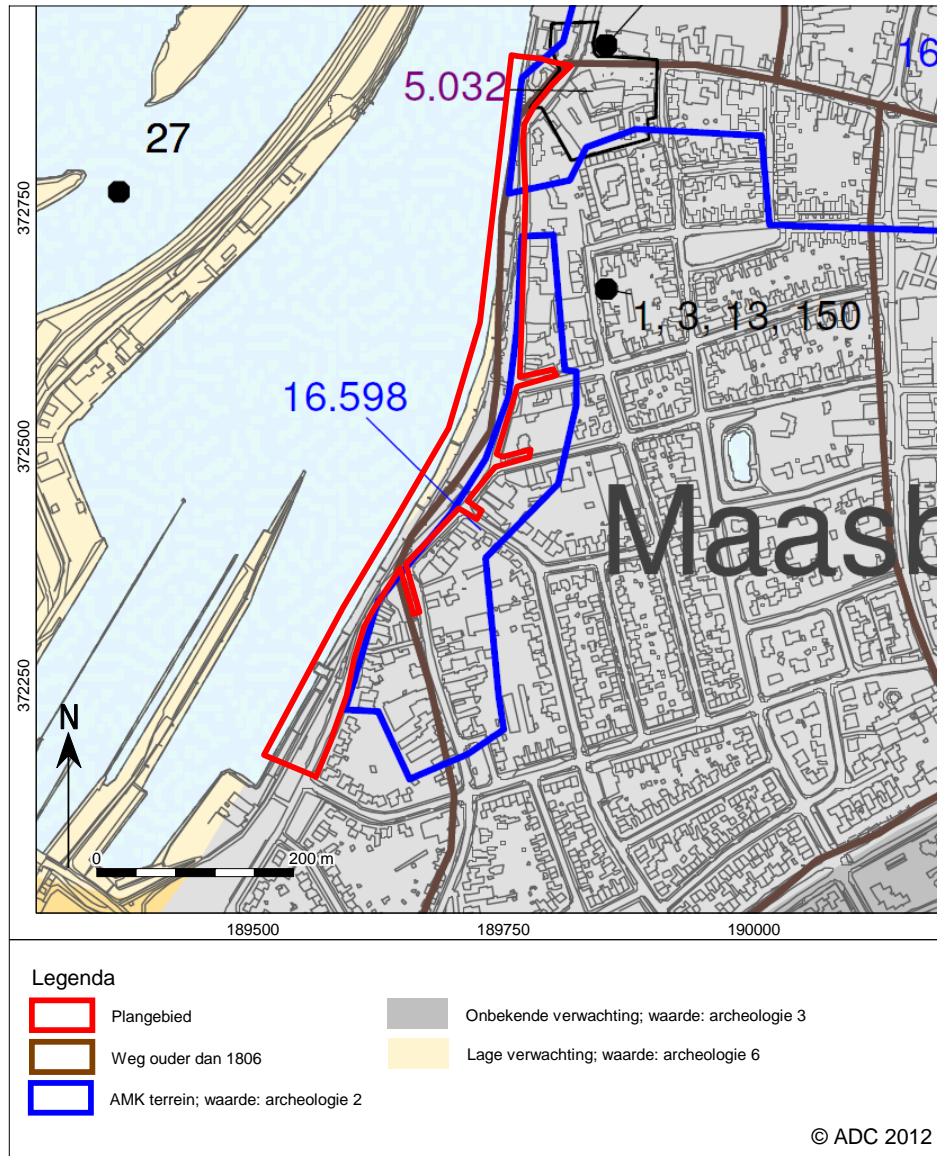
Afb. 3 Te vervangen riool

Afb. 4 Locatie van de nieuwe boomgaten (donker groen, de licht groene boomgaten zijn bestaande boomgaten)

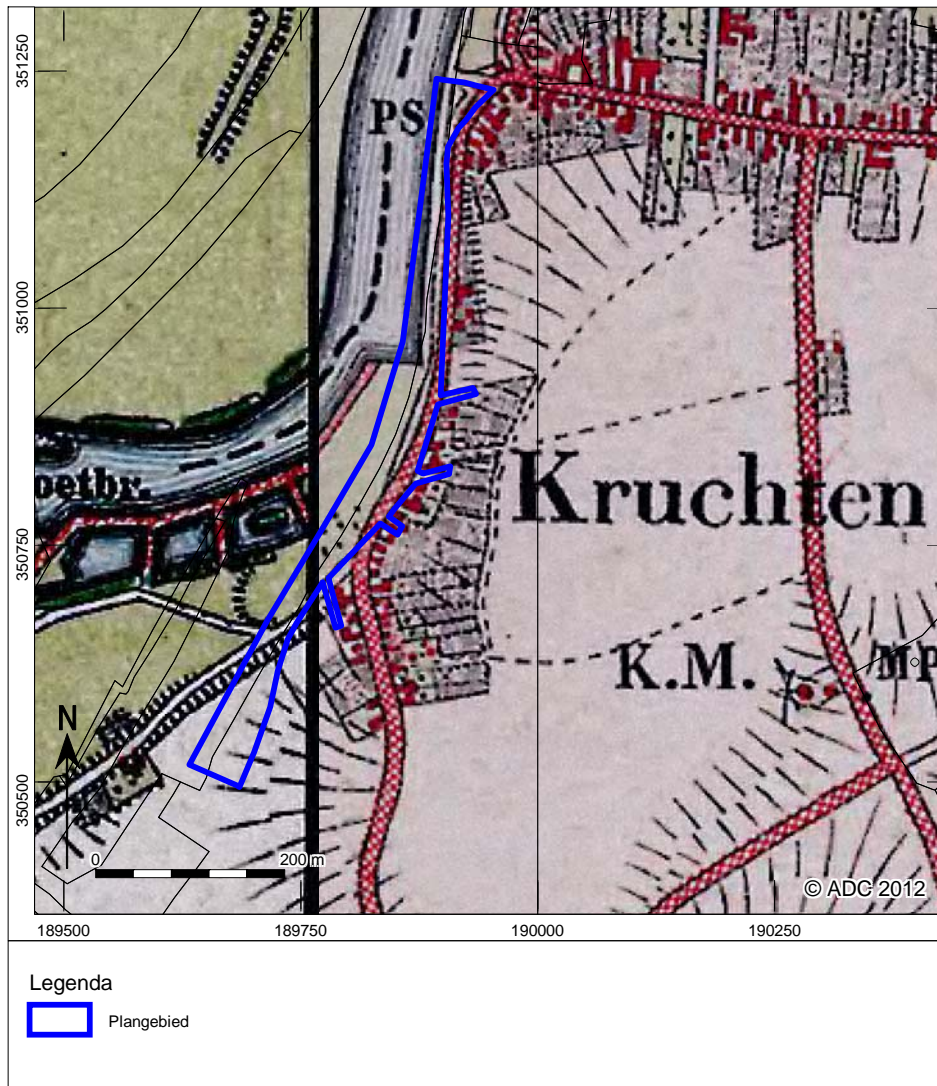
Afb. 5 Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden, AMK-terreinen en ARCHIS-meldingen

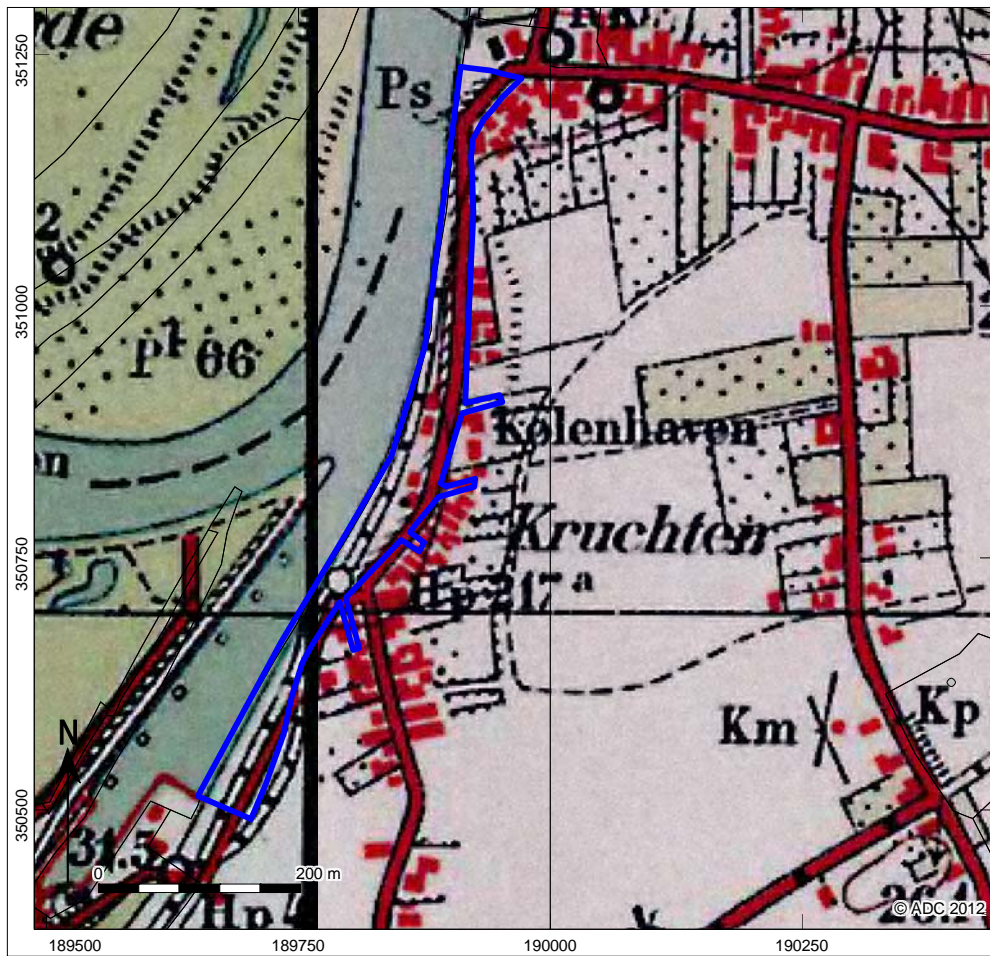
Afb. 6 Het plangebied op de archeologische verwachtingskaart van de gemeente Maasgouw

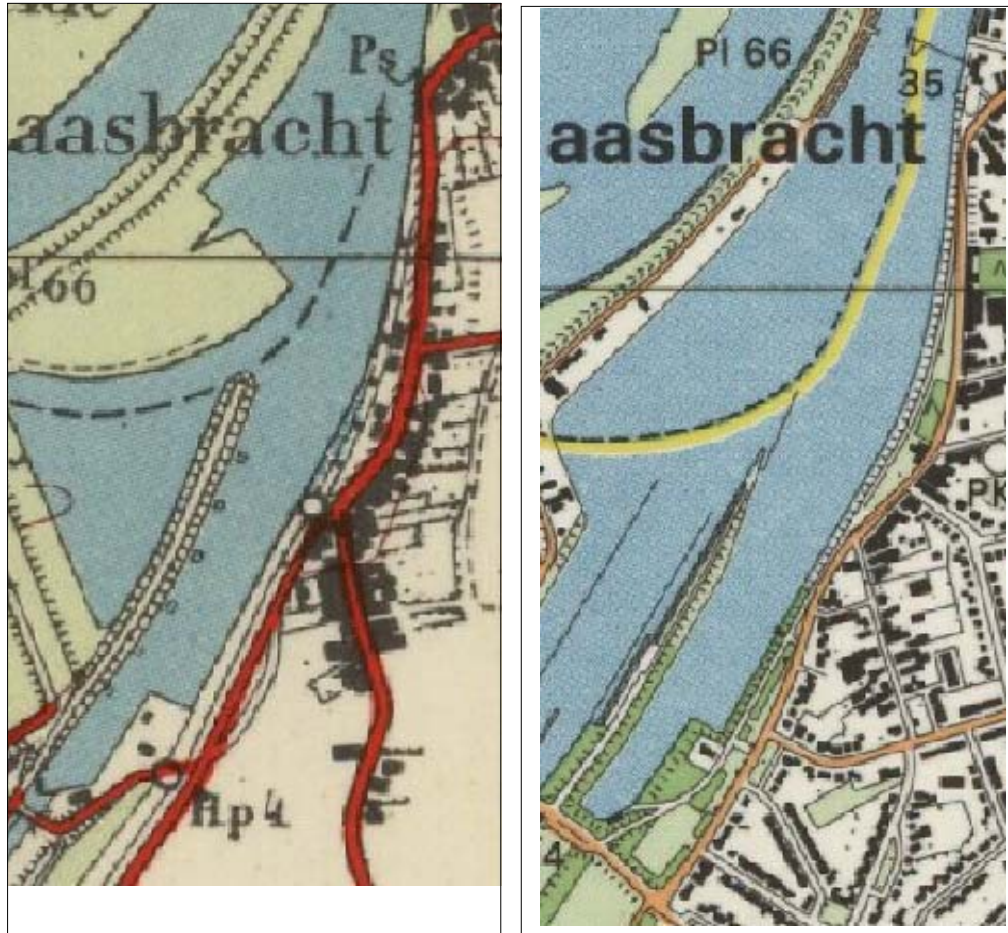
Afb. 7 De Maasstraat op de kadastrale minuut uit 1811-1832

Afb. 8 Locatie van het plangebied op de Bonnekaart uit 1895

Afb. 9 Locatie van het plangebied op de Bonnekaart uit 1936

Afb.10 De Maasstraat op de topografische kaart uit 1953(links) en 1988 (rechts)

Bijlage 1 monumentnr. 16596

Uitgebreide Rapportage Monumenten

Monumentnr:	16596	Oppervlakte:	129.995 m2
CMA-nr:	58D - 050		
Status:	Terrein van hoge archeologische waarde		
Toponiem:	Maasbracht		
Plaats:	Maasbracht		
Gemeente:	Maasgouw		
Provincie:	Limburg		
Coördinaten:	190259 / 351203		
Terreinbeheerder:	Diverse eigenaren		

Complexen

<u>Complextype</u>	<u>Begindatering</u>	<u>Einddatering</u>
Nederzetting, onbepaald	Middeleeuwen laat	Nieuwe tijd

Beschrijving

Terrein met bewoningssporen uit de Late Middeleeuwen tot en met de Nieuwe Tijd. Het gaat om de oude dorpskern van Maasbracht.

Op de AMK zijn historische dorpskernen en clusters oude bebouwing als gebieden van hoge archeologische waarde aangegeven. Dit is op grond van het belang van deze locaties, waar de wortels van de huidige dorpen of steden kunnen liggen. De begrenzing van deze kernen is gebaseerd op 19de-eeuwse en vroeg 20ste-eeuwse kaarten. Binnen deze contouren kunnen in de bodem resten van vroegmoderne en waarschijnlijk ook van laatmiddeleeuwse (vanaf circa 1300 AD) bewoning aangetroffen worden. Ook sporen van oudere bewoning kunnen aanwezig zijn. Bedacht dient echter te worden dat de bewoning in de Vroege- en Volle Middeleeuwen (tot circa 1300 AD) een meer dynamisch karakter gehad kan hebben en dat de plaats en grens ervan niet perse hoeft samen te vallen met die van de latere bewoning.

Literatuur

Wolters-Noordhoff Atlasproducties 1992, in: Grote Historische Provincie Atlas 1837-1844 Limburg

Bijlage 2 monumentnr. 16598

Uitgebreide Rapportage Monumenten

Monumentnr:	16598	Oppervlakte:	46.371 m2
CMA-nr:	58C - 034		
Status:	Terrein van hoge archeologische waarde		
Toponiem:	Kreuchten; Kruchten		
Plaats:	Maasbracht		
Gemeente:	Maasgouw		
Provincie:	Limburg		
Coördinaten:	189861 / 350727		
Terreinbeheerder:	Diverse eigenaren		

Complexen

<u>Complextype</u>	<u>Begindatering</u>	<u>Einddatering</u>
Nederzetting, onbepaald	Middeleeuwen laat	Nieuwe tijd

Beschrijving

Terrein met bewoningssporen uit de Late Middeleeuwen tot en met de Nieuwe Tijd. Het gaat om de oude bebouwing van Kruchten (Maasbracht).

Op de AMK zijn historische dorpskernen en clusters oude bebouwing als gebieden van hoge archeologische waarde aangegeven. Dit is op grond van het belang van deze locaties, waar de wortels van de huidige dorpen of steden kunnen liggen. De begrenzing van deze kernen is gebaseerd op 19de-eeuwse en vroeg 20ste-eeuwse kaarten. Binnen deze contouren kunnen in de bodem resten van vroegmoderne en waarschijnlijk ook van laatmiddeleeuwse (vanaf circa 1300 AD) bewoning aangetroffen worden. Ook sporen van oudere bewoning kunnen aanwezig zijn. Bedacht dient echter te worden dat de bewoning in de Vroege- en Volle Middeleeuwen (tot circa 1300 AD) een meer dynamisch karakter gehad kan hebben en dat de plaats en grens ervan niet perse hoeft samen te vallen met die van de latere bewoning.

Literatuur

Wolters-Noordhoff Atlasproducties 1992, in: Grote Historische Provincie Atlas 1837-1844 Limburg